

УДК 378:004.031.42

Д.Г. РАСТЕГАЄВА,

*викладач кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови
Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ (СІТ) НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розглядається методика навчання англійського писемного мовлення студентів мовних спеціальностей на першому та другому році навчання із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, таких як: створення та ведення викладацького та студентських блогів, статей до Вікіпедії (wikis), та підкастів, що виступають як ефективний засіб формування соціолінгвістичної компетентності студентів у процесі навчання ІМ.

Ключові слова: сучасні інформаційні технології (СІТ), комп'ютерні телекомунікації (КТК), синхронний телекомунікаційний зв'язок, асинхронний телекомунікаційний зв'язок, глобальна мережа Інтернет, соціальна онлайн-мережа для студентів закритого типу (НСМ), персональний сайт викладача, блог, веб-ресурси, вікі-технології, підкасти, цифрові портфоліо (електронні портфелі).

Постановка наукової проблеми та її значення. В останні роки все частіше порушується питання про застосування інформаційно-комунікаційних технологій (СІТ) у навчанні іноземних мов (ІМ), адже їх впровадження є одним із пріоритетних напрямів розвитку сучасної освіти та методики навчання ІМ зокрема. Значна увага приділяється вивченню СІТ як безпосереднього засобу інтенсифікації навчально-виховного процесу, розширенню меж творчої діяльності викладача та студентів. Незважаючи на створення науковий доробок, проблема використання СІТ як сучасних форм та методик викладання ІМ потребує подальшої розробки. Зокрема існує потреба з'ясувати доцільність впровадження СІТ у навчання студентів мовних спеціальностей писемного мовлення на початковому етапі вивчення ІМ.

Розробкою та впровадженням СІТ у навчальний процес активно займаються такі дослідники, як: Г. Левіс, Н. Хоклі, Л. Кленфілд, А. Мелей, Ф. Пенальво, А. Рікерс та ін. Серед вітчизняних вчених, котрі досліджують застосування сучасних інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій в навчання ІМ, виділимо Є.І. Дмитрієву, С.У. Новикова, Є.С. Полат, Т.А. Поліпову, Л. А. Цветкову та ін.

Таким чином, **актуальність** цієї статті може бути аргументована тим, що сучасний етап розвитку методики навчання ІМ характеризується інтенсивними пошуками нових методів викладання ІМ із застосуванням сучасних інноваційних технологій та їхнім активним упровадженням у навчальний процес. Саме завдяки зазначеній особливості і виникла необхідність ґрунтовніше дослідити застосування СІТ в процесі навчання ІМ студентів мовних спеціальностей. Крім того, зважаючи на важливість формування соціолінгвістичної компетентності, що є невід'ємною складовою іншомовної комунікативної компетентності, вважаємо за доцільне дослідити ефективність впровадження СІТ в процес навчання ІМ студентів мовних спеціальностей на першому та другому році навчання ІМ.

Об'єктом дослідження є процес навчання іноземної мови як цілісна система.

Предмет дослідження – СІТ як засіб формування соціолінгвістичної компетентності в процесі вивчення ІМ студентами мовних спеціальностей на початковому етапі.

Мета дослідження – обґрунтувати значущість використання СІТ у навчанні писемного мовлення студентів мовних спеціальностей на початковому етапі вивчення мови, розглянути СІТ та способи їх використання у навчанні ІМ студентів мовних спеціальностей, котрі можуть практично застосовуватися в межах робочої програми з англійської мови для вищої школи.

Для досягнення головної мети дослідження необхідно було вирішити такі **завдання**:

- вивчити поняття СІТ та з'ясувати їхні дидактичні можливості;
- виявити основні цілі використання СІТ у навчанні писемного мовлення студентів мовних спеціальностей на початковому етапі вивчення ІМ;
- розглянути засоби комп'ютерної телекомунікації та виокремити переваги їх використання в процесі навчання ІМ;
- з'ясувати види СІТ та вивчити способи їх використання у навчанні ІМ студентів мовних спеціальностей;
- провести спостереження за процесом навчання ІМ як цілісним процесом із застосування СІТ у навчанні англійської мови як основної мови студентів першого та другого курсів мовних спеціальностей та виявити ефективність навчання англійської мови із використанням СІТ у навчанні ІМ на початковому етапі студентів мовних спеціальностей;
- проаналізувати ефективність та доцільність впровадження СІТ у процес навчання ІМ студентів першого та другого курсів мовних спеціальностей та виявити основні труднощі, що виникають при використанні СІТ у навчанні ІМ.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

В основу дослідження було покладено впровадження СІТ у навчання англійської мови сорока студентів першого та другого курсів мовних спеціальностей у НТУУ «КПІ». Для реалізації поставленої мети було використано численні можливості та різноманітні послуги глобальної мережі Інтернет, що можуть ефективно використовуватися при навчанні ІМ, забезпечуючи вільний доступ до інформації, що міститься у різноманітному форматі (текст, фото, зображення, аудіо та відео), уможлиблюючи спілкування ІМ між студентами та викладачем, використовуючи новітні методи та прийоми навчання ІМ безпосередньо у студентській (реальній) аудиторії та віртуальному кабінеті (вдома) за допомогою телекомунікації [7].

Під телекомунікацією розуміють «процес передачі довільної інформації на відстань за допомогою технічних засобів (телефону, радіо, телебачення тощо)». У вужчому сенсі під даним поняттям розуміють передавання, приймання, обробку та збереження інформації за допомогою комп'ютерних засобів (модема), традиційних телефонних ліній, супутникового зв'язку – комп'ютерних телекомунікацій (КТК) чи СІТ [1: 152].

Розрізняють такі види КТК, як:

– *синхронний телекомунікаційний зв'язок*, що забезпечує прямий зв'язок з комп'ютера та домовленість між партнерами розмови про час зв'язку, що не завжди зручно, особливо, якщо мова йде про різні часові пояси;

– *асинхронний телекомунікаційний зв'язок*, що являє собою зв'язок через глобальну мережу Інтернет [8];

Ідеальною умовою у першому випадку слугувало проведення реальних занять у комп'ютерному класі з підключенням до мережі Інтернет, в іншому – створення та навчання у соціальній онлайн-мережі для студентів закритого типу (НСМ), що служила ефективним віртуальним простором для вивчення ІМ, сприяла взаємодії та забезпеченню зворотного зв'язку між викладачем та студентами, а також використанню таких послуг глобальної мережі Інтернет [2]:

– *мовних* (читання електронних газет та журналів англійською мовою, використання електронних бібліотек тощо);

– *інтерактивних* (користування електронною поштою, проведення електронних конференцій, відео- і текстчатів);

– *пошукових* (застосування каталогів, пошукових систем, метапошукових систем).

Крім того, ми апробували застосування нових СІТ у навчанні ІМ на початковому етапі студентів мовних спеціальностей, таких як: створення та ведення блогів викладача та студентів, статей до Вікіпедії (wikis) та підкастів.

По-перше, нами було досліджено ефективність використання таких СІТ у навчанні ІМ, як блоги. *Блог* – це особистий веб-сайт, який організований у вигляді журналу або щоденника, кожен запис якого датований, і записи відображаються на веб-сторінці у зворотному хронологічному порядку [6: 102-105].

У процесі навчання ІМ студентам першого та другого курсів ми досліджували використання як індивідуальних, групових блогів, так і блогів викладача та блогів студентів. *Блог викладача* надає викладачеві можливість спілкуватися зі своїми студентами, залишати інформацію, матеріали для вивчення та завдання для самостійного опрацювання, домашні завдання тощо. *Блоги студентів* використовувались для різноманітних письмових завдань та проектів з ІМ. Блоги створювались як окремими студентами, так і групами студентів. *Блоги груп* були створені з метою уможливлення спілкування між викладачем та студентами: проведення онлайн-дискусій, відео- і текстчатів, залишення коментарів викладача та вказівок до виконання тих чи інших завдань тощо. Крім того, в НСМ ми створили *блоги груп*, де студенти усіх груп (першого та другого курсів) мають змогу віртуально спілкуватися, а також *окремі блоги груп*, що уможливають спілкування викладача зі студентами певної конкретної групи та виключають взаємодію з іншими членами НСМ. Крім того, ми дослідили ефективність *тематичних блогів*, що створювались викладачем для обговорення конкретної вивченої теми з ІМ чи для роботи над заданим проектом з ІМ, тощо [4].

Таким чином, у результаті впровадження блогів як СІТ у процес навчання ІМ на початковому етапі навчання студентів мовних спеціальностей ми дійшли висновку, що такі сучасні інформаційно-комунікаційні технології можуть застосовуватись у навчанні ІМ з метою [5, с. 63–66]:

- розміщення матеріалів та посилань на веб-ресурси. Викладач може використовувати свій блог для розповсюдження навчальних матеріалів або посилань на них. Ці матеріали стають доступними для студентів як в університеті, так і вдома;
- проведення онлайн-дискусій. Студенти мають змогу залишати коментарі до повідомлення викладача у блозі і у такий спосіб долучаються до дискусії;
- створення публікацій. Студенти та викладач мають змогу публікувати власні статті та газети ІМ;
- використання дошки оголошень. Викладач має змогу залишати повідомлення та оголошення студентам на віртуальній дошці оголошень.
- створення «пульта управління» блогами студентів. Викладач може допомогти створити студентам свій особистий блог іноземною мовою, а його власний блог слугуватиме центральним пультом управління блогами студентів;
- розміщення відкритого плану заняття. Викладач може розмістити конспект заняття чи його план у блозі. Студенти можуть з ним ознайомитися і, можливо, підготуватися заздалегідь, а якщо щось залишилося незрозумілим після заняття, то студенти завжди можуть проаналізувати самостійно, читаючи ще раз конспект заняття викладача, або й поставити викладачеві віртуальне запитання;
- застосування засобів мультимедіа в блозі. За допомогою декількох кліків мишкою викладач має можливість продемонструвати студентам наочність до нової теми. Вбудовані у блозі викладача відео, презентації, гіперпосилання, аудіолекції – це набір технічних засобів викладача для заняття з ІМ;
- ведення блог-помічника. Викладач може використовувати свій блог не лише як викладач-предметник, проте й забезпечувати організацію творчих конкурсів з ІМ, репетиції свята чи вистави тощо;
- забезпечення зворотного синхронного чи асинхронного зв'язку. Блог викладача можуть читати не лише студенти та колеги, але й батьки студентів, особливо, якщо мова йде про роботу зі студентами першого курсу.

Отже, як бачимо, використання блогів в навчанні ІМ є дуже ефективним засобом навчання, адже передбачає мотивування студентів до виконання письмових завдань та створення інтересу до онлайн спілкування в цілому. Крім того, застосування сучасних СІТ у навчанні ІМ слугує забезпеченню природної потреби використання ІМ та підвищенню мотивації студентів до її вивчення, що особливо важливо на початковому етапі навчання ІМ, адже сприяє формуванню у студентів першого та другого курсів соціолінгвістичної компе-

тентності, що є невід'ємною складовою ІКК. Як відомо, головна мета навчання ІМ полягає у формуванні в студентів комунікативної компетентності, базою для якої є комунікативні вміння, сформовані на основі мовних знань, навичок та умінь. Комунікативність – це перша і природна потреба тих, хто вивчає ІМ, але справа в тому, що при оволодінні ІМ в атмосфері рідної мови ІМ постає як штучний засіб спілкування, котрий жодним чином не може конкурувати з рідною мовою, довершеним і всеохоплюючим засобом спілкуванням. А тому застосування СІТ, зокрема різноманітних блогів, у навчанні ІМ сприяє зняттю такого негативного психологічного фактора як «страх», що не дозволяє багатьом студентам показати свої реальні знання. Під час традиційних аудиторних занять страх проявляється у різних формах (дефекти вимови, страх припуститися помилки, невміння формулювати свої думки уголос тощо). Залишаючись «наодинці» з дисплеєм, студент, як правило, не почуває скутості і не боїться спілкуватися ІМ, долаючи мовний бар'єр [3].

По-друге, ми з'ясували роль використання вікі (wiki) у навчанні ІМ як «середовища для швидкої гіпертекстової взаємодії» або набору взаємопов'язаних між собою записів, який являє собою засіб для швидкого створення та редагування гіпертексту ІМ та ефективний спосіб мотивації студентів до письмового спілкування ІМ. Враховуючи той факт, що написати статтю до вільної онлайн енциклопедії Вікіпедії може кожен користувач глобальної мережі Інтернет, в НСМ ми забезпечили студентів можливістю створювати та публікувати їхні статті на задані викладачем теми, котрий попередньо ознайомлював студентів зі специфікою написання цих статей та забезпечував виконання таких етапів створення вікі [5, с. 66–72]:

- обрання та обговорення теми статті,
- створення чорнового варіанта статті та його коригування,
- безпосередня публікація статті у Вікіпедії.

Отже, застосування вікі-технології як різновиду СІТ у навчанні студентів мовних спеціальностей ІМ на початковому етапі, відкривають принципово нові можливості у навчанні ІМ як викладачеві, так і студентам, зокрема сприяють формуванню у них соціолінгвістичної компетентності. Очевидним фактом є те, що ці форми діяльності передбачають як пошук інформації іноземною мовою, так і створення власних об'єктів – текстів, фотографій, програм, музичних записів, відеофрагментів ІМ, що дозволяє студентам першого та другого курсів навчання ІМ опанувати важливі мовні та мовленнєві навички. У межах такого віртуального середовища створюються ефективні умови для тісної співпраці студентів та викладача в процесі навчання ІМ, використовуючи вікі [5, с. 75–79]:

- як джерело навчального матеріалу з ІМ;
- для планування та організації проектної діяльності студентів I–II курсів;
- для спільного написання творчих робіт, статей ІМ;
- як середовище для обговорення та матеріалів, статей іноземною мовою, що вивчається;
- для організації онлайн консультацій, отримання додаткових знань для вдосконалення іншомовних знань, умінь та навичок, набутих в процесі реального навчання.

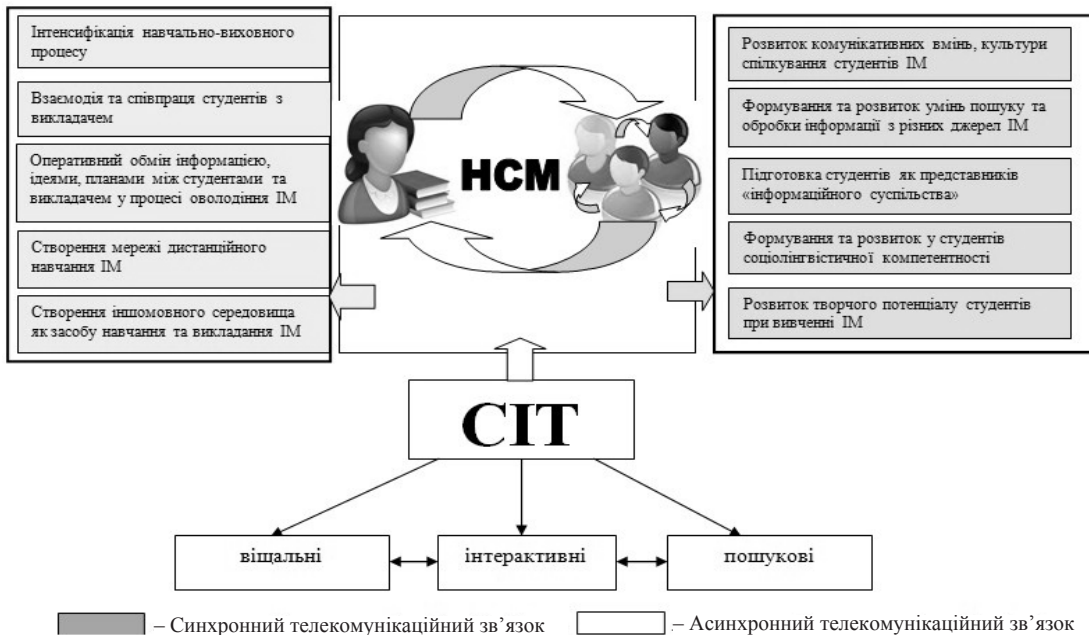
По-третє, ми визначили місце *подкастів* серед СІТ у навчанні ІМ студентів мовних спеціальностей на початковому етапі, що являють собою цифрові записи різного формату, що можуть створюватися студентами ІМ у формі відео- чи аудіоматеріалів із запропонованої викладачем тематики. Сьогодні існує ціла низка безкоштовних програм, що уможливають створення подкастів, а тому завдання викладача полягає у забезпеченні студентів необхідною інформацією та інструкціями, що стосується використання та створення подкастів у процесі навчання ІМ. Беззаперечним є той факт, що користування цими послугами глобальної мережі Інтернет сприятиме формуванню мовленнєвої компетентності студентів, особливо на початковому етапі вивчення ІМ [5, с. 69–71].

Ще однією можливістю, яку надає глобальна мережа Інтернет, якою можуть скористатися викладачі ІМ, є створення *цифрових портфоліо* (електронних портфелів) студентів [6, с. 106–107]. Електронний портфель студента являє собою нову форму оцінювання студента, що передбачає збір виконаних завдань студента та їх збереження в електронному форматі в відповідній папці на вебсайті. Використання електронних портфелів – сучасна альтернатива існуючому оцінюванню студентів, що було першочергово запропоновано Європей-

ською Радою як мовний портфель (*European Language Portfolio*) та набуло широкого використання при оцінюванні вмінь, навичок та знань студента з ІМ [5, с. 72–73].

Усі зазначені СІТ були реалізовані в межах створення та функціонування HCM, що служила нам сучасними методами та засобами навчання ІМ як системи «віртуальної реальності». Ця веб-технологія неконтактною інформаційною взаємодією реалізує ілюзію безпосереднього входження та присутності в реальному часі в стереоскопічно представленим «екранному світі», що дозволяє забезпечити аудіовізуальний і тактильний контакт між користувачем і стереоскопічно представленими об'єктами віртуальної реальності за наявності зворотного зв'язку та використання засобів керування [6, с. 108–109].

На схемі 1. зображено СІТ як засіб формування соціолінгвістичної компетентності студентів мовних спеціальностей при вивченні ІМ на початковому етапі.

Сх. 1. СІТ як засіб формування соціолінгвістичної компетентності студентів мовних спеціальностей при вивченні ІМ на початковому етапі

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що СІТ, які розглядаються як сукупність методів і засобів збору, збереження, обробки, передачі та подання інформації, відкривають студентам та викладачам доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи студентів, дають цілком нові можливості для творчості, вивчення ІМ, дозволяють реалізувати принципово нові форми і методи навчання ІМ, забезпечуючи [6, с. 110]:

- взаємодію та співпрацю студентів та викладача;
- створення мережі дистанційного навчання студентів ІМ;
- оперативний обмін інформацією, ідеями, планами між студентами та викладачем у процесі оволодіння ІМ;
- розвиток комунікативних вмінь, культури спілкування студентів;
- формування та розвиток умінь пошуку та обробки інформації з різних джерел ІМ;
- створення іншомовного середовища як засобу навчання та викладання ІМ;
- підготовку студента як особистості «інформаційного суспільства»;
- формування та розвиток у студентів соціолінгвістичної компетентності як невід'ємного компонента соціокультурної компетентності;
- інтенсифікацію та підвищення ефективності навчально-виховного процесу;
- розвиток творчого потенціалу студентів.

Отже, на заняттях ІМ за допомогою СІТ можна вирішувати цілу низку завдань: формувати та розвивати навички й уміння читання, писемного та усного мовлення; поповнювати словниковий запас студентів; формувати в студентів стійку мотивацію до вивчення ІМ, сприяючи індивідуалізації навчання ІМ і активізації пізнавальної діяльності студентів у процесі вивчення ІМ, максимально адаптуючи процес навчання ІМ до індивідуальних потреб студентів.

Крім того, застосування СІТ у навчанні ІМ значно підвищує інтенсивність навчального процесу, адже за комп'ютеризованого навчання ІМ матеріал засвоюється ефективніше та в більших обсягах, ніж в умовах традиційного навчання ІМ, особливо на початковому етапі вивчення ІМ.

Варто також зауважити, що СІТ забезпечують всебічний (поточний, рубіжний, підсумковий) контроль навчальної діяльності студентів, що, як відомо, є невід'ємною частиною навчального процесу і виконує функцію зворотного зв'язку між студентом (и) та викладачем. При використанні СІТ для контролю якості знань ІМ студентів досягається і велика об'єктивність оцінювання. Крім того, комп'ютеризований контроль дозволяє значно заощадити навчальний час, тому що здійснюється одночасна перевірка знань всіх студентів. Це дає можливість викладачу приділити більше уваги творчим аспектам роботи зі студентами в процесі навчання ІМ.

Висновки. Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок про те, що неможливо заперечувати переваги використання СІТ у процесі навчання ІМ студентів мовних спеціальностей на початковому етапі. Впровадження СІТ в процес навчання ІМ сприятиме не лише кращому вивченню ІМ студентами першого та другого курсів, а також підвищуватиме свідомість та інтерес студентів до вивчення ІМ, а отже, і продуктивність праці студентів й ефективність навчального процесу в цілому, максимально наближаючи процес навчання ІМ до реальних умов; забезпечуватиме оперативний зворотний зв'язок (синхронний чи асинхронний) між студентом (и) та викладачем, а також контроль знань, навичок та вмінь студентів з ІМ. Крім того, СІТ відкривають студентам та викладачам доступ до нетрадиційних джерел інформації іноземною мовою, підвищують ефективність самостійної роботи студентів, дають цілком нові форми реалізації творчості при вивченні ІМ тощо. Беззаперечним є той факт, що СІТ виступають одним із сучасних методів навчання ІМ, котрі природно вписуються у життя сучасних студентів та є одними з найефективніших засобів навчання ІМ студентів на початковому етапі.

Перспективи подальшого дослідження. На наш погляд, саме використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні писемного мовлення студентів мовних спеціальностей на початковому етапі вивчення ІМ дозволить не лише покращити ефективність засвоєння вивченого матеріалу, інтенсифікувати навчально-виховний процес, мотивувати студентів до вивчення ІМ в цілому, але й розвивати соціолінгвістичну компетентність, що є невід'ємною складовою ІКК. Результати проведеного дослідження свідчать про ефективність впровадження СІТ у навчання писемного мовлення студентам на початковому етапі вивчення ІМ. Розроблена нами методика використання різноманітних СІТ як синхронного, так і асинхронного телекомунікаційного зв'язку, має низку переваг у процесі навчання ІМ, а отже, може застосовуватися не лише як технічні засоби навчання, але й як сучасні форми та методика викладання ІМ, надаючи студентам мовних спеціальностей ідеальну можливість здобувати та застосовувати знання ІМ індивідуально та творчо, на заняттях та самостійно.

Список використаних джерел

1. Гуревич Р.С. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі і наукових дослідженнях: монографія / Р.С. Гуревич. – К.: Освіта України, 2007. – 396 с.
2. Гаврилов Б.В. Плюси і мінуси комп'ютеризованого навчання іноземним мовам [Електронний ресурс] / Б.В. Гаврилов. – Режим доступу: <http://linguact.hyperlink.ru/articles/gavrilov.html>
3. Козлакова Г.О. Інноваційні процеси у вищій технічній школі: інтеграція до європейського освітнього простору / Г.О. Козлакова // Вища освіта України. – 2005. – № 3. – С. 36–39.

4. Каспин І.В. Нові технології в навчанні іноземним мовам [Електронний ресурс] / І.В. Каспин, М.М. Сегаль. – Режим доступу: <http://linguact.hyperlink.ru/articles/kaspinandsegal.html>
5. Gordon Lewis. Bringing Technology into the Classroom / L. Gordon. – Oxford University Press, 2009. – P. 75–79.
6. Hockly Nicky. Teaching Online. Tools and techniques, options and opportunities / N. Hockly. – Delta Publishing, 2010. – 112 p.
7. Klinghammer Sarah J. Shaping the Way We Teach English: Successful Practice Around the World / S.J. Klinghammer. – University of Oregon, 2006. – P. 47–48.
8. Maley Alan. The Internet / A. Maley. – Oxford University Press, 2000. – P. 100–104.

В статье рассматривается методика обучения английской письменной речи студентов языковых специальностей на первом и втором году обучения с применением современных информационно-коммуникационных технологий, таких как: создание и ведение блогов студентов и преподавателя, статей в Википедии (wikis), и подкастов, выступающих как эффективное средство формирования социолингвистической компетентности студентов в процессе обучения ИЯ.

Ключевые слова: современные информационные технологии (СИТ), компьютерные телекоммуникации (КТК), синхронная телекоммуникационная связь, асинхронная телекоммуникационная связь, Интернет, социальная онлайн сеть для студентов закрытого типа (НСС), персональный сайт преподавателя, блог, веб-ресурсы, вики-технологии, подкасты, обратная веб-связь, цифровые портфолио (электронные портфели).

The article analyzes using innovative computer technologies (CIT) such as teacher's and students' blogs, wikis and podcasts in teaching English writing skills to the first and second year students as an effective means of their sociolinguistic competence development.

Key words: Computer Innovative Technologies (CIT), World Wide Web (WWW), Computer Telecommunication (CTC), Personal Teaching Website (PTW), feedback, wikis, synchronous feedback, asynchronous feedback, e-portfolio, blog, podcasts.

Одержано 4.10.2014.